

Drugič nam kaže izpad soglasnika *k* zveza *zajki* iz *za-kaj-kò*: *z a k a j > z a a j > z a j*. Ta razlaga našega *ka*, *kaj*, ki jo je nastavil, pa premalo obrazložil Jagić (v Archivu VII. 84), torej pomembno in oblikovno popolnoma odgovarja pogojem, ki jih smemo staviti na dobro razlago, v tem ko tega ne moremo reči o Škrabčevi *ka* iz **čka*, **čvga*. Zlasti je primerjati tudi slov. *odkar* s srbsko-hrvaškim *odkako*: „Odkako je svet postanu“ z našim „Odkar je svet postal.“

Mnogorabljen besedica *kako* se je torej pri nas tako mnogotero razplodila, kakor redko katera druga. Na eni strani imamo: *kako*, *kak*, *kakor*, *kaker*, *kakti* in *ka*, *kaj*, *kar*, *kajti*, *nikar*, *nikar*, *nikarti*, — na drugi strani pa *kakó*, *koko* (*koku*), *kokor* (*koker*, *kokur*) in *ko*, *koj*, *kor*, *kot*.

Milan Pugelj:

Diurnist Krakar.

I.

Peter Krakar, suhljat možiček špičaste brade, je živel od tega, da je pisal neukim ljudem pisma v zlata in bogastva polno Ameriko. Zaslužil je od vsakega groš. Včasih je nabral toliko, da je plačal stanarino, hrano in tudi vina si je privoščil. Kupoval je istrijanca, ki ga je točil oštir Slepč onstran ceste.

Stanoval je skupaj s čevljarjem Suhinom pri vdovi Kostrelki. Njuna izba je bila nižje kakor cesta, in zato se je hodilo vanjo navzdol po stopnicah. Ena vrata so držala na pot, kakor je to navada pri prodajalnah, druga v vežo, kjer je stala dolga miza, za katero je uradoval ob nedeljah Peter Krakar.

Gospodinja je bila stara, nerodna in grda, a hči Julka je bila lepa, kakor bi ne bila njena hči. Krakar je o njej mislil: „Bogme, taka bi bila za ženo, taka, bogme!“ —

Neko pomlad, ko se je zjutraj danilo in sta ležala čevljar Šimon in Krakar vsak na svojih vrečah, odprto okno nad njima pa je vdihavalo pomladansko svežost, je rekel Krakar prijatelju: „Kako misliš o Julki?“ —

„Pa dobro!“ — je odgovoril Šimon in dodal: „Kar tudi od tebe pričakujem. Če si pa slabega mnjenja o njej, vstanem takoj in ti populim vse kocine, kar jih šteje tvoja kozja brada!“ —

„He-he!“ se je zasmel Krakar. „Bož naj stegne svojo šibo do tvojih pleč, pa šik! po tebi! Nagajaš mi! Meni je gotovo Julka bolj po volji kakor je tebi!“

„Pa kako bi ti to vedel, draga nakaza!“ — se je razvnel Šimon. „Molči mi o tem, če me pa ne ubogaš, bom vstal in zmetal vate vsa kopita, kar jih premore kot.“

Krakar je dolgo molčal in po odmoru rekel: „Takole živimo skupaj vdova, Julka, ti in jaz in ker že živimo pod isto streho bi bilo pač vseeno, če bi se Julka kar na domu poročila. Skupaj bi bili prej kakor slej. Jaz bom pa vprašal.“

Šimon je še dolgo molčal in mislil; a naenkrat se je pričel na ves glas krohotati: „Vprašaj, to je prava, tako se spodobi, bravo!“

Krakar je tisto pomlad res vprašal, a uspeh je bil tak, da ga je vdova ozmerjala in se mu Julka posmehovala. V hiši se ga je prijelo tudi ime — ženin. „Ženin gre“, sta govorili ženski, „ženin poje, ženin se je napil“ in se smejali.

To je bilo pred časom; zdaj, v zadnjem mesecu pa so se stvari zasukale Krakarju v prid. Zadnje tedne je pričel laziti po bližnjem mestu, zjutraj je odhajal, zvečer je prihajal, nekega večera pa prisopihal ves ponosen, kakor bi bil dosegel in napravil nekaj svetovnega. Šimnu je rekel: „Ali znaš napraviti čevlje za gospoda?“ —

Šimon se je dvignil na trinogem stolu in pogledal nedolžno kvišku in vprašal: „Za katerega gospoda?“

„Za tegale, ki stoji pred teboj!“ je moško pokazal Peter nase, Šimon pa je posegel naglo ob nogi do tal, zavihtel naenkrat jermen in zelo bi bil oplazil sostanovalca, da ni ta previdno in pravočasno odskočil. Ob steni stoječ pa je pokazal še enkrat na svoje ozke prsi in dejal: „Vedi, da sem postal pisar. Mestni odvetnik Miroslav Klepec me je sprejel v krog uradništva svoje odlične pisarne. Zapomni si to, kakor si bom tudi jaz zapomnil, da si me hotel ravnokar oplaziti z jermenom!“ —

Šimon je neverjetno pomajal z rameni, sključil se nazaj na stol in tolkel dalje po starem podplatu. Krakar pa je šel iz sobe in se pričel zunaj muzati mimo stare in grde vdove, ki je bila naglo sita njegove prisotnosti.

„Kje imate pa gospodično?“ je vprašal Peter.

„Kakšno gospodično?“ je vprašala vdova.

„Julko, no!“ — je odgovoril Krakar in se naslonil na kuhinjski podboj.

„Glej ga!“ — je jeknila ženska. „Z Julko se boš pa malo norčeval! Sebe poglej, kranjska suša!“

„Gledam se, gledam!“ — je odgovoril Peter. „Zato sem pa tudi tako zadovoljen. Veste kaj, šalo na stran, službo sem dobil v mestu. Odvetnik Miroslav Klepec me je vzel za pisarja!“

Starka ni verjela. Šele pozneje, ko se je na lastne oči prepričala, da pohaja Peter Klepec redno dan za dnem v doktorjevo pisarno, je verjela. Pričela ga je vikati in nazivati „gospod pisar“; kar ji je nekega dne popravil. Rekel je, da se imenuje službeno „diurnist“ in ga naj torej vsi nazivljejo — gospod diurnist. Tako se je zgodilo, in starka ga je še bolj spoštovala. Ime ji je bilo tuje in dozdevalo se ji je vsaj tako važno kakor profesor, inšpektor ali kontrolor.

Gospodu diurnistu se je zazdela izba, kjer je stanoval že dolgo let, nenadoma pretesna, zlasti še, ker je bival nemoteno pri njem čevljar Šimon, ki je zdaj še vedno ravno tako dišal po smoli in usnju kakor poprejšnje čase. Diurnistov nos pa se je bil privadil drugega duha in vonja, ki je dišal v pisarni po aktih, po finem šefovem parfumu in tudi po rožah, ki so vedno cvele in rastle v šefovi sobi. Čutil je, da je vsestransko napredoval, smolar Šimon pa je ostal pri svojem poklicu in duhu. Zazdel se je sam sebi mnogo višji nad njim in nekega dne je v tem oziru ž njim tudi govoril.

Rekel je: „Vidiš, Šimon, v zadnjem času sem se jaz odvadil čevljarskemu duhu. Če pomisliš, da pišem tik odprte sobe gospoda šefa, ki je vedno blagodehteče parfumiran, da je zrak po naših pisarnah najčistejši in najprijetnejši, boš to gotovo sam uvidel. Če že tako hočeš, duh po usnju bi še prenašal, duha po smoli pa nikakor več!“ —

Šimon se je na stoličku malo poravnal, ošvrknil s pogledom diurnista, nekoliko pomislil in naenkrat zakadil eno kopito z vso silo v nasprotno steno, drugo pa, ki ga je imel pri rokah, z vso silo ob tla ter siknil: „Kaj misliš, poškriveni birič, da bom podplate s slino pečatil na čevlje? Fej te bodi!“ —

Po teh besedah je vstal, oblekel naglo suknjič, odšel v gostilno in se vrnil šele pozno po noči, ves vrtoglav in naglas prepevajoč.

Diurnist pa je šel takoj po dogovoru h gospodinji, ki mu je obljubila ustreči v vseh željah. Stara vdova in njena hčerka sta se namreč v vedenju proti njemu popolnoma izpremenili.

Ko se je nekoč vračal diurnist po šesti uri iz službe in je po stari svoji navadi stepal z drobno paličico po travi in rožah, ki so cvetele ob cesti, je slučajno zagledal temnordeč poljski nagelj, ga pobral in vtaknil na desni strani v gumbico. Julka, ki je stala na hišnem pragu, je takaj opazila nagelj, pokazala s prstom na diurnistove prsi in spregovorila prav razdraženo: „Tega vam je gotovo dala kaka lepa meščanka!“

„O — Bog obvari!“ — jo je hitro tolažil diurnist, vzel nagelj in ji ga ponudil, „Ob poti sem ga videl, pa sem se takoj spomnil na vas in ga utrgal. Tukaj — izvolite ga! Nagelj naglju!“

Julka pa vidno ni verovala besedam. Zmečkala je nagelj med prsti, vrgla ga na kameniti prag in ga pohodila. Nič ni rekla pri tem, tudi diurnist je molčal; v srcu pa je bil prav zadovoljen s takim dekletovim ravnanjem. Ljubosumna je, si je mislil, zato tako dela!

V soboto se je selil čevljar Šimon. Ves dan je rogovilil po hiši, iskal je in klel, češ da je prišel v tej vražji bajti ob vse svoje stvari, in ko je zvečer zadel na rame zadnjo culo, je oštel vse po vrsti.

II.

Peter Krakar je kazal in užival svoje diurnistovsko dostojanstvo samo onostran mestnih hiš. Ko pa je došel v mesto, se je poslužil najponižnejših korakov, umikal se je ljudem s trotoarja in pazil na ljudi svoje pisarne kakor prostak na oficirje. Kadar je zagledal kateregakoli izmed pisarjev, je snel klobuk že daleč pred njim, dvakrat trikrat gologlav pokimal, kakor da hoče s svojo uslužnostjo imponirati. Če je korakal njegov šef mimo, se je poklonil kakor pred najvišjim dostojanstvenikom.

Pisarna se je takorekoč z njim končala. On je bil v njej zadnji. Po zimi je prihajal zgodaj vanjo, kuril je peči in brisal prah, po leti je včasih pisal naslove na kuverte, večinoma pa je bil zaposlen leto in dan s tem, da je nosil listine v sodnijo in druge nazaj v pisarno in da je oddajal in prejemal na pošti pisma in tiskovine. Njegovo mesto je bilo v prvi sobi na levo pri pultu ob oknu. Na desno je imel svojo sobo šef, ki je bil debel in rdeč in je vedno težko in zasopljeno dihal. Na levi se je vrstilo dvoje pisaren, kjer so sedeli pisarji z rjavimi in belimi popirji obloženimi mizami. Kadar ni bilo šefa, so mu migali s prsti, požvižgavali in ga pošiljali v trafiko po tobak ali v gostilno preko ceste po pivo. Če je bil pa šef v svoji

sobi, takrat se je čulo samo listanje po aktih, škrtanje peres in enakomerno tikanje pisalnega stroja. Krakar je imel ob takih prilikah mir. Slonel je prav pogosto na svojem pultu, podpiral glavo in gledal skozi okno. Strmel je v vrt, misli pa so mu uhajale k Julki in sanjal je o lepi bodočnosti. Zlasti mu je prizadel dosti opravka prizor, ki se je vršil nedavno med njim in Julko.

Zgodilo pa se je bilo takole:

Vdova Kostrelka je prejela brzjav z doma svojega brata — z Gorenjskega nekje — da je nevarno obolel, pa da bi jo rad še zadnjikrat videl. Ta brat ni imel nič otrok, dasi je bil oženjen, posestvo njegovo pa je bilo zelo lepo in zategadelj se je sestra jako razvnela nad boleznijo in se nemudoma odpravila na vlak. Julko je objela, Petru pa je stisnila roko in dostavila: „Upam, da vam jo smem zaupati kakor sami sebi, gospod diurnist!“ In pisar je odgovoril vidno počaščen: „Prav tako, prav tako, kakor sami sebi!“ —

Julka je kuhala večerjo, diurnist je sedel ob beli mizi v veži, pa od časa do časa izprožil kako besedo in se spustil v pomenek, pri čemur ni deklet s svojo zgovornostjo nikoli zaostajalo. Vse je bilo v redu in brez greha. Ko so se pomaknili kazalci proti enajsti uri, sta se Julka in diurnist poslovila, želela drug drugemu lahko noč in odšla spat: diurnist v prodajalno na desni, Julka v domačo sobo na levi. No, slučaj je hotel drugače.

Julka se je naglo razpravila, pihnila luč, zlezla pod odejo in bi bila skoro zaspala, če bi ne bilo pričelo pod streho nad njo nekaj ropotati in se prevračati. Julke se je počasi poloteval strah. Skraja je bila še toliko pogumna, da je stopila s postelje, pogledala pod njo, če bi ne bil tudi tu kdo skrit, stopila do okna in ga odprla. Hladni nočni vzduh je puhtil vanjo, da je naglo zaprla okno in zlezla nazaj v posteljo.

Pod streho je šumelo dalje. Kolje, ki je bilo shranjeno tam od jeseni, je pričelo padati po tleh. Najhujše pa je bilo, da je pričelo nad stropom nekaj tožiti, vzdihovati, kakor da bi klicalo na pomaganje, in prosilo rešitve, kar je bilo v splošni nočni tišini res groza poslušati. Julka je vlekla odejo čez glavo, vendar še je prav razločno slišala. Tresla se je kakor šiba na vodi, z zobmi je šklepetala, zgoraj nad njo je pa nepretrgoma tožilo in stokalo. Zbrala je zadnje svoje moči, planila iz postelje in zbežala naravnost v stanovanje gospoda sosedu, ki je smrčal in sklepal roke za glavo, kolikor se je dalo v lunini svetlobi razločiti. Loputanje vrat ga je zbudilo, da je naglo dvignil glavo in pogledal okoli sebe. Zagledal

je žensko in takoj se je zasopel: „A! Kdo si, kaj?“ — Ali spoznal jo je takoj in dodal mirneje: „Kaj pa je, Julka?“ —

„Strah!“ — je razložila Julka. „Groza! Pojdiva v podstrešje, tam nekdo umira!“ —

„E!“ — je neverjetno zategnil diurnist. „Beži, beži! Sanjalo se ti je.“

„Le pojdiva, le pojdiva, nič se mi ni sanjalo!“ —

Diurnist je pomislil, stegnil se je do hlač, ki so visele na naslanjalu bližnjega stola in rekel: „Prosim te, malo se stran obrni, da se oblečem.“

„Aje!“ — je kriknilo dekle, pljusnilo z obema rokama po mladih prsih in golih rokah in se prav ta hip zavedlo, da je v nočni obleki. Ali strah je takoj nadvladal čuvstvo sramežljivosti.

Gospod Peter je držal v eni roki svečo, v drugi debelo palico, ki jo je imel pripravljeno za vse slučaje, in tako stopal naprej po stopnicah v podstrešje, Julka pa mu je previdno sledila. Ko je manjkalo od njegove glave do štirioglate podstrešne odprtine še za eno ped prostora, je dvignil palico, pa jo pričel naglo sukati po črni praznoti nad sabo. Nato je naglo preskočil zadnje stopnice in planil v podstrešje. Julka je zlezla počasi za njim in pričelo se je iskanje. Vse je bilo tiho in nič se ni ganilo. Skozi line v strehi je sijala mesečina in njena svetloba se je mešala z žarki sveče v čudno pasaste pramene.

Vse sta bila že preteknila, vendar nista bila še ničesar našla. Oba sta se tresla od mraza in pozorno gledala in poslušala, če bi bilo mogoče od katere strani kaj začuti. In res! V desnem kotu je je obupno zajavkalo. Oba sta se obrnila tja, odkoder je prišel glas, in oba sta dvignila roke.

„Glej, tamle dvoje isker!“ je reklo dekle; a Peter je junaško zaklel: „Ti vražji maček ti! Torej ti si! Čakaj me!“ In šel je naravnost proti njemu in ga pričel poditi in mahati s palico za njim. Žival je begala na desno in levo, pa slednjič zlezla skozi majhno odprtino na streho.

„Ušel je!“ je zasopljeno rekel gospod Peter. „Ta bi bil pa zaslužil batine!“

Julka se je bila nekaj pomirila, popolnoma pa je strah le ni hotel zapustiti in vedno si je v mislih ponavljala: „Kaj pa če bi le ne bil tole kar navadni maček, kaj pa če bi bilo kaj drugega?“

S Petrom sta se vrnila po stopnicah in v veži obstala; govorila sta o strahu, o mačku, pričela se poslavljalati, pa se zopet vrnila na

strah in na mačka. Dekleta je bila groza in se je zato rado pomudilo, gospod diurnist pa je med izgovorjenimi besedami gledal in mislil prelepe stvari in se zato ni mogel odločiti za odhod. Na glas je dejal: „Da, mačke, to je prava pomladanska nadloga. Nekatera se že tako spakuje, da bi človek prisegel, da ni mačka, ampak revež, ki kliče na pomoč.“ Na tihem pa mu je šlo po glavi: „Dekle, mlada žena, to je pa res tako nekaj lepega na svetu, kakor bo tisto, kar nas čaka v nebeškem kraljestvu! Takle bel in gibek ženski vrat, pa gole roke, za tole bi pa presneto lahko vrag premotil človeka, da bi mu zapisal svojo dušo!“ —

Julka je govorila še vedno o strahu: „Jaz se pa le bojim, da je bil to kak črn duh.“

„O nič se ne boj, to ni bil duh, to je bil prav navadni maček!“ jo je na glas tolažil gospod diurnist in si na tihem mislil: „Tale Julka, tale me pa mami... kar čutim, kako me vleče nase...“

Julko je zeblo in začela je zmikati bose noge na mrzli vežni opeki, umaknila se nazaj na leseni prag, pritisnila kljuko in odprla vrata. Gospod diurnist je odložil debelo palico v kot, stegnil roko in pogladil Julko po podbradku.

„Lahko noč!“ — je želel.

„Lahko noč!“ — je želela.

(Konec prihodnjič.)

R. Peterlin-Petruška.

Velikan.

Prišel velikan pod visoko goro,
obstal je in rekel: „Kako sem mal!
Pa pojdem na to-le visoko goro
in velik bom, vsemu svetu kralj.“

Ko se na goro je visoko povzpel,
brezmejna pred njim je ležala dalj,
s pogledom objel jo je in se zavzel
in vzkliknil začuden: „Kako sem mal!“

Milan Pugelj:

Diurnist Krakar.

(Konec.)

III.

Neko dopoldne je odprl advokat vrata v pisarno s tako silo, da je Peter preplašeno pogledal, če se drži kljuka še vrat ali je ostala v šefovi roki. Vrgel je palico v kot, da je odskočila in padla nazaj po sobi, ježno sunil obe roki v hlačne žepe in se zadril: „Zakaj imam pa tebe pravzaprav, zakaj te pa sploh imam? Da mi žreš denar iz žepa . . . zato!“

„Kakor je vaši milosti po volji!“ je ponižno odgovoril Peter Krakar in čakal nadaljnih besed in povelj. Šef ga je premeril parkrat z najostrejšim pogledom, obrnil se naglo ter odšel skozi svojo sobo med pisarje in se pričel tam togotiti nad neredom in lenobo gospodov uradnikov. Peter se je obrnil k svojemu pultu in prepisaval dalje naslove.

Kadar je prišel šef tak v pisarno, takrat se mu je vselej kaj ponesrečilo. Ali je izgubil kako boljšo pravdo, ali je privatno kje kaj zašpekuliral, ali je pa prejšnji večer zaigral v kavarni tako visok kupček denarja, da mu je ostal v pregrenkem spominu.

„Dobro njemu!“ je premislil Peter. „Če se izmuzne pri enem koncu denar iz pesti, pa rine pri drugem sam vanjo. In kakšno prelepo žensko ima! Samo tako žensko bi jezen človek pogledal, pa bi se skadila iz njega jeza kakor dim iz polite žerjavice.“

Med takim mirnim premišljevanjem je poščegetalo pisarja nekaj prav nenadno in ljubko po nosu, zamahnil je z glavo in kihnil. Šef je bil že v sosednji sobi in je zakašljal. Pisar je prepisoval dalje naslove, stisnil mimogrede z levo roko nos in ga nekoliko potlačil in mislil pri vsakem naslovu svoje. Pisal je: „Velečastiti gospod Peter Kavčič, župnik v Kačini“ in dodajal naglo v svojih mislih: „Joj, joj! Kaj so pa naš spoštovani gospod župnik mislili, da so zašli jezičnemu doktorju v pest!“ —

Prav pri tej priči ga je zopet naenkrat poščegetalo v nosu in kihnil je drugič. V soseščini je šef zarenčal, zaropotal s stolom in zopet je zavladal navadni pisarniški mir. Peresa so škripala, papir je pošumeval pod suhimi in dolgimi prsti gospodov diurnistov in tam daleč v kotu tretje sobe je poropotaval pisalni stroj.

Pisar je delal dalje. Prepisaval je: „Velečenjeni gospod Juri Obreza, kmet na Hrastju“ in zraven dodajal: „Ti Obreza ti, da si moral zabresti v advokatove zanke, presneto te bo še dajalo!“

Kaplje, ki so bile ostale od zadnjega kihanja, je bil vse po-
brisal z žepno ruto, pa ga je že zopet nekaj zaščegetalo v nosu in
sicer to pot v levi nosnici. Pisar je tako kihnil, da se je sam sebe
prestrašil zavoljo kihanja, še bolj pa zaradi osornega šefovega glasu,
ki je pribrenčal iz sosednje sobe na Petrovo uho kakor ogromen
in okoren rogač:

„Ne prskaj! Če ne . . .!“

Krakar je takoj zgrabil z levico nos in ga tiščal, da mu ne
napravi več nobene nerodnosti. Spočetka preplašen se je kmalu
pomiril, prepisaval dalje in pri tem nepretrgoma držal nos v levi
pesti in dihal skozi usta. Pisal je: „Blagorodna gospodična Micika
Polškova, natarica itd.“ in sam dostavil v svojih mislih: „Kaj si
pa ti zagrešila, prezlata Micika Polškova?“ Vprašal je tako, hotel
si je dobro predstaviti, kaj bi utegnilo napraviti takole dekletce, ki
se piše Mici Polšek, pri tem mu je padlo v glavo nekaj lascivnega
in porednega, da bi pridržal smeh, je spustil za hip nos in že tisti
hip na ves glas kihnil.

Zdaj se je pokazal šef na pragu s kratko zapovedjo: „Ven
se poberi!“

Pisar je držal v desnici pero, v levi nos, obrnil se je proti
šefu in govoril čudno, kakor človek z zamašenim nosom: „Naj mi
oprostijo, naj bo brez zamere, tega jaz nisem kriv!“ —

„Stoj, kot se spodobi!“ je režal šef.

Pisar je spustil nos, stegnil roko ob životu in takoj zopet
kihnili. Vnovič je pograbil nos in govoril: „Zdaj vidite sami, pre-
blagorodni! Dvajsetkrat po vrsti vam pravim! Moj rajni oče . . .“

„Ven, marš ven! Kdo te bo poslušal, prskač vražji!“ —

„Naj mi ne zamerijo!“ je prosil pisar in držal nos. „Podedoval
sem, kaj morem zato! Moj rajni oče — Bog jim daj nebesa! — so
kihnili po dvajsetkrat zapored, o, in tudi po tridesetkrat!“

„Marš ven, čebljač bedasti!“ je zakričal šef, odprl vrata v vežo
in Peter je moral mimo njega iz pisarne.

Silna groza ga je napala. Bilo mu je, kakor da bi ga zadela
taka šiba božja, da se človeku pošibe kolena, če se le nanjo zmisli.
Kaj bo, kaj bo zdaj, za sveto ime božje! Ves je bil zmeden, v
desni je držal peresnik, v levi nos in kar nazaj ga je vleklo v pi-
sarno. Najprej je malo pri vratih poslušal, na to je previdno potisnil

kljuko navzdol, se izmuznil skozi vrata in šel po prstih naravnost pred šefa. „Naj mi ne zamerijo“ — je pričel ves bled in tresočega glasu — „naj mi ne zamerijo zavoljo Jezusa Kristusa, ki je za nas vse veliko pretrpel! Podedoval sem. Moj rajni oče . . .“

Šef ga je pogledal in po očeh se mu je kar zabliskalo. Druge važne stvari so ga bile že vsega raztogotile, zdaj pa ga je taka bagatela razdražila do viška. Roko je iztegnil in pokazal vrata. „Izgini!“ je zarjul, hitro in trdo je prestopil, da je Peter zbežal pred njegovo jezo nemudoma na hodnik. Tja sta priletela za njim klobuk in paličica.

Pisar je oboje pobral, posadil klobuk na glavo in vtaknil peresnik v žep. Dalje časa je stal v veži in premišljal, najrajši bi se bil vrnil, ali manjkalo mu je poguma. Sklenil je, da se vrne popoldne in prosi šefa odpuščanja. Njegova nebesa pa so se izpremenila v pekel.

Vse ostalo dopoldne je taval po mestnem drevoredu, opoldne je šel na stanovanje, pa se ni mogel lotiti kosila, popoldne je oprezoval dolgo okoli pisarne; vsi uradniki so bili na mestu, a šefa ni bilo od nikoder. Eden, jako mlad in zvit pisarček mu je zažvižgal skozi pisarniško okno na cesto in mu zapretil z belim in dolgim kazalcem: „Ne smeš v pisarno! Če te je šef zapodil, ne smeš nazaj, dokler ti zopet ne dovoli! Le zapomni si to!“ Po teh besedah je pisarček nalašč kihnil in izginil za pisarniškim oknom, odkoder se je takoj na to razlegel razkošen in bučen smeh.

Nekako okoli petih popoldne se je prikazal na oglu ulice šef. Na glavi je imel svoj visoki in svetli cilinder, majal se je počasi in srepo gledajoč predse, roke je imel prekrižane na hrbtu in v njih s srebrom okovano palico. Če ga je kdo pozdravil, je samo pokimal z glavo, ne da bi tudi nakazal z roko zračno linijo proti cilindru. Kaj izrednega je moralo biti, največkrat kaka izredna znana lepota, da je on na ulici razgalil plešasto in bučasto glavo.

Pisar je stopil v jarek, stal tam, tiščal klobuk in paličico ob sebi in čakal na šefa. V oknu pisarne se je prikazal za hip isti zviti pisarček kakor prej in nalašč kihnil. Gospod šef se je prizibal mimo. Peter je globoko upognil glavo in hrbet, šef se je zibal dalje, ne da bi ga opazil. Pisar je stekel po prstih za njim še vedno razkrit in skrajno ponižen, dohitel ga pri vežnih stopnicah in pričel naglo govoriti: „Prosim ponižno vaše blagorodje, da bi mi odpustili. Tudi sam Bog odpusti grešniku! Podedoval sem. Moj rajni oče, Bog jim daj nebesa . . .“

„Zgubi se!“ je siknil šef še vedno slabovoljen in Peter je obstal na stopnicah in ni vedel, kaj bi napravil. Po dolgem premišljevanju se je napotil v mestne nasade, sedel tam na skrito klop, brskal s paličico pred seboj po pesku in se pečal z mislimi najžalostnejše sorte.

Tako neodločen je ostal še tri dni. Skrival je dogodek, hodil z njim okrog kakor neroden tat z ukradeno uro, četrti dan pa se je skoro v obupu opogumil in se napotil naravnost v pisarno pred samega gospoda šefa.

Najprej je zapazil v sprednji sobi, da piše pri njegovem pultu drug človek, ki ga on še ni nikoli videl. Pri tem pogledu ga je obšel tak občutek, kakor bi mu kdo zapičil nož v srce. V drugi sobi se je ozrl vanj šef in to pot je bil zopet dosti dobrodušen in prijazen.

„No,“ ga je vprašal, „kod ste se pa vi tako dolgo mudili?“

Peter je pričel bogaboječ: „Mislil sem, da ste razžaljeni, in nisem se upal prej nazaj v pisarno, dokler bi mi vi sami ne dovolili.“

„Ste pa že kje izteknili kako dobro vino!“ se je pošalil šef. Peter je pa razkladal svoje: „Pri Bogu prisežem in pri devici Mariji pomagaj, da jaz nisem bil vsega tega sam prav nič kriv. Kako bom kriv, če sem pa vse podedoval! Moj rajni oče . . .“

„Hohohoho!“ se je smejal šef. „Naj bo, kakor hoče! Prekasno ste se spomnili na mojo pisarno. Kakor ste videli, imam na vašem mestu že drugega!“

Peter je zinil, ne da bi spravil glasa iz grla.

Šef pa se je začudil: „Kaj ste mislili, da bomo pri nas tri dni brez sluge?“ In takoj na to se je obrnil k svojim aktom in ga odslovil: „Pojdite zdaj, zbogom! Boste se pa kje druge udi-njali!“ —

Peter Krakar ni vedel, ali gre skozi vrata, ali ga kar tako nese neznana moč, ne da bi se mu bilo treba premikati. „Službo iskati!“ mu je šumelo po glavi, „službo iskati!“ Kolikokrat jo je že iskal, koliko let je stikal zanjo in enkrat samkrat jo je našel!

Šel je domov, legel vznak na posteljo, položil dlani pod glavo in se zagledal v strop. „Tiste ljudi“ — je mislil — „tiste ljudi, ki sem jim svoj čas ob nedeljah pisaril v Ameriko in po svetu, sem si odgnal, sem vse odgnal. Tepec, jaz tepec, nepridiprav!“

Zunaj se je smejala Julka.

Vse je že zaigrano, Julka, ne smej se!

IV.

Gostilničar Slepč, kjer je kupoval Peter v srečnih časih črno istrijansko vino, je bil minulo zimo obvdovel. Tja do poletja ga je bila vsa žalost minila in ker je bil še mlad in jak, se je pričel ozirati za brhkimi mlekaricami, ki so vozile ob jutrih mleko v mesto, za tovarniškimi delavkami, ki so prihajale popoldne kmalu po šesti uri iz tovarne, in za domačimi vaškimi dekleti, ki so zlasti ob nedeljskih popoldnevih šumele v novih oblekah sem in tja po cesti. Stal je ob takih prilikah na pragu, tiščal roke v žepih, pozorno ogledaval in se nasmehljaval.

To njegovo splošno zanimanje pa se je pričelo proti jeseni krčiti in krčiti in naposled se je tako skrčilo, da je obviselo na sami Julki, ki je domovala preko ceste. Že ob delavnikih poznega poletja je pričel poklekati oštir Slepč po gostilniških klopih ob steni, pa gledati pri priprtih žaluzijah preko ceste, če bi nemara utegnil kje opaziti Julko, videti njeno brhko postavo ali vsaj slišati njen deklinski glas. To je trajalo po cele ure in še več.

Tudi Peter Krakar je sedel ob steklenih zastrtih vratih, ki so vodila iz njegove izbe na plano, gledal pri majhni svetli špranji v raztrgani zavesi na cesto, ali vse to brez namena. Misli o žalostni sedanosti so ga tako prevzemale, da ni več opazil lepega dekleta na ulici, da se je ogibal vdove Kostrelke in da se je celo Julki sami umikal. Nekoč je slišal tale pomenek:

Kostrelka je rekla: „Torej praviš, da te je oštir v mraku ogovoril?“ —

Julka je odgovorila: „Kaj, če bi me bil samo ogovoril! Kar tebi nič, meni nič me je zgrabil okoli pasa, stisnil me je k sebi, pa se mi zarežal v uho. Ti deklina, je dejal, ti moraš biti moja, pa če se tudi nebesa izpremenijo v pekel in narobe!“

Kostrelka je nato svetovala: „I, le ti se drži diurnista! Pri njem, vidiš, pride prvega v mesecu, pa — na! — Tu imaš lepe denarje in dela nič! Pri oštirju se pa ubijaj noč in dan, pa še po vrhu za same dolgove, ki je vanje zakopan do vratu. Pa tudi z njegovo krčmo ni nič! Kdo pa hodi vanjo razun muh in pajkov? Teh je v njej na moč, gostov pa toliko kakor jezičnih doktorjev v nebesih!“ —

Peter Krakar ni hotel dalje poslušati in zato si je zatisnil ušesa z obema rokama. Zanj so bili taki časi, da je vse dobro odšlo, obupanje pa vedno bolj pretilo. Svoje dni je bil prihranil nekaj

kron, zdaj je bila zaloga pošla, nov mesec se je bližal in ni imel kje vzeti za stanarino in hrano.

Svoje nesreče še ni bil nikomur zaupal. Kakor poprejšnje dni, ravno tako je odhajal tudi zdaj ob jutrih v mesto, taval tam po ulicah, drevoredih in mestnih nasadih, vračal se opoldne, pa zopet odhajal in zvečer prihajal. Službe ni našel nobene. Enkrat se je pritihotapil v vežo hiše, kjer je uradoval advokat in nekdanji njegov šef, da bi videl mimogrede, ko bi se odprla vrata, kdo stoji in dela zdaj za njegovim pultom. Naletelo se je, da je prišel v vežo ravno tisti mladi in pretkani pisarček, ki se je rad svoje dni z njim pomenkoval. Peter je videl zopet novega in tujega človeka za nekdanjim svojim pultom. Pisarček pa se je namuznil in mu stisnil roko: „Bog te živi, ljubi Peter! Kako pa je še kaj?“ —

Peter se je potožil: „Slabo, slabo . . .“

Pisarček pa se je muzal in muzal: „Ali še kaj kihaš?“ je vprašal in ponovil: „Ali še kaj kihaš?“

Doma je bilo Petru Krakarju najhuje, če se je moral sestati z Julko. Včasih sploh ni hotela njegova beseda iz ust, v prsih pa mu je bilo pri tem tako prečudno vroče, kakor da mu je zavrela vsa srčna kri. Najrajši je preždel sam zase dolge ure, hladne jesenske noči je prečul vse v težkih mislih in se zjutraj pričel vlačiti proti mestu ves upadel, suh in obnemogel.

Zadnji mesec ni plačal še hrane ne stanarine in to ga je grizlo in rezalo, da ni našel več nikjer miru. Vedno mu je šumelo in se vrtelo po glavi vprašanje, če že ve vdova, če že ve Julka, kako je ž njim.

V mraku na praznik vseh svetnikov je zunaj v veži vdova Kostrelka dvakrat po nepotrebnem zakašljala in odšla v kuhinjo, Julka pa je istočasno potrkala na Petrova vrata.

Peter je ležal vznak na postelji, sklepal obe roki zadaj pod glavo in gledal v strop. Nad trkanjem se je predramil, planil pokoncu in sedel zopet nazaj na posteljno vznožje. „Naprej!“ je rekel preplašeno. Julka je vstopila.

Oblečena je bila nedeljsko. Okroglo okoli glave počesani lasje so se ji krasno prilegali, rdeči zdravi obraz je kazal veselje in prijaznost in mlade črne oči so sijale.

„Kakšen puščavnik si ti, Peter,“ je rekla prijetno — „oh, kakšen puščavnik!“

Sprijeta je roke, stegnila jih in napela, kakor bi ji bilo vse pretesno na tem svetu. Peter se je nasmehnil, ali ponarejeno. Njegov obraz ni bil vesel.

Julka se je še enkrat stegnila, nato pa prijazno sedla tik Petra na posteljo.

Mrak je bil po izbi, zunaj meglena jesen, ali tik Petra je sedela taka mladost in pomlad, da je zmogla mrak in meglo in jesen. Objela ga je nekakšna tema, strah.

„Zakaj pa ne prideš nič k meni v sobo?“ je vprašala Julka in gledala prijazno v njegov blede in koščeni obraz.

„Saj šivaš, saj vedno šivaš!“ je rekel Peter v zadregi. Čeljusti so se mu tresle in mraz ga je spreletaval.

„Ali če šivam,“ je odgovorila Julka, „zaradi tega vseeno lahko s teboj govorim. Saj šivam z rokami, ne z ustmi!“ — In zasmejala se je, da je njen živahni dekliški smeh tako bodro zazvenel v zraku, kakor bi se bal udariti ob vlažne stene in izzveneti.

Peter je vzdihnil nevede.

„Čemu?“ ga je vprašala Julka in prijela njegovo suho mrzlo roko. „Oh . . . ti . . .“

Zdaj se je lotil Petra občutek, kakor bi se mu v prsih nekaj lomilo, kaka skala, kako ogromno deblo ali nekaj podobnega težkega. S trudom je izpregovoril: „Ti ne veš, ali ti ne veš še, ne veš še vsega tega . . .“ In glas mu je pošel.

„Ti . . . oh . . .“ se je smehljala Julka in stisnila njegovo roko, ki je bila postala potna, na svoje mlade dekliške prsi. „Ali ne vidiš, nisi še videl? Mama in jaz, obe te imava radi! Jaz, če hočeš . . . sem tvoja . . .“

Peter je nenadoma planil na noge, zgrabil pomečkani klobuk, ki je ležal na mizi, drl skozi cestna vrata na prosto in tam brez cilja proti mestu in zopet nazaj proti vasi. Tak še ni bil nikoli. Misli so begale kakor krpe težkih cunj, ki bi jih kdo pobiral jezno od tal, metal kvišku, pa zopet ob tla. Več se ni mogel zbrati in v splošni zmedenosti mu je padlo na um ime Šimona, čevljarja Šimona. Dirjal je naravnost v njegovo stanovanje.

Čevljar Šimon je bival zdaj daleč na drugem koncu vasi, šival je v podstrešni izbi, ki je imelo eno samo okno nizko v steni. Ko je zagledal Petra, je namrgodil obraz in se takoj razjezil. „Kaj si se pa pritepel?“ je vprašal. „Saj ne znam jaz delati za take gospode čevljev!“ —

„Joj!“ je rekel Peter. „Zato sem prišel k tebi, ker nimam prijatelja, nimam ga. Ob službo sem, zato sem tudi prišel. Vse je izgubljeno!“

Peter je sedel na staro skrinjo v kotu in njegova bledoba je dobila čudno turoben lesk v žarkih drobne lučice, ki je gorela na čevljarjevi mizici.

„Hehehe!“ se je rezko smejal Šimon. „Prav ti je! Veš, zakaj ti je prav? Zato, ker si falot! Nadutež! Bog že ve, komu je treba greben postriči!“ —

Nastal je molk. Šimon je brskal med orodjem, vedno mrgodil obraz, privlekel izmed klešč kratko vrvico in jo vrgel Petru v naročje. Pri tem se je jezno smejal in izpregovoril: „Ná! Hehehe! Obesi se, grdobar! Nisi drugega vreden!“

„Bila sva, jaz in ti, svoje dni prijatelja!“ je spomnil Peter, ali Šimon ga je takoj prekinil: „Zato si me ven vrgel, ker sva bila prijatelja!“ In zasmejal se je zopet in dostavil: „Smolo imam tukaj, ali vam nič ne smrdi po smoli, gospod diurnist?“ —

„Kako bi, kako . . .?“ je trgal Peter stavke in Šimon mu je nad vse mere cinično odgovarjal: „Saj sem ti že svetoval, prijateljsko seveda. Tudi vrvico sem ti daroval! Obesi se, kako pa! Ker si lump!“ —

Peter je skočil na noge in zopet oddirjal po stopnicah na plano. V njegovi notranjosti se je vse zvrčalo drugo preko drugega. Srce, pamet, vest. Zabrisalo se je vse, vse zmešalo. V ušesih je pel Šimonov svet in gonil dalje povprek čez polja proti gozdu, ki je stal črn in meglen v ozadju.

Kamen, ki je gledal na njivi iz zemlje, je mimoletječ siknil: Obesi se! Jablana, ki je samevala sredi trate, je stresla zadnje liste in zašumela: Obesi se! In tudi zemlja sama, zemlja sama. Tam nekje že čisto tik gozda je zinila, odprla široka usta kakor rjava ogromna žaba in hlastnila v Petra: Pa da! Obesi se!

Peter je zlezel na gaber in tam je kmalu umrl. —

* * *

Nekako drugo sedmino dni po teh dogodkih je povabila vdova Kostrelka oštirja Slepicha, ki je govoril skozi okno z Julko, v hišo in sobo. Ko je prišel, je to pot drugič dvakrat zapored po nepotrebnem zakašljala in odšla v kuhinjo.

Ko se je vrnila, je sklenila roke k molitvi in pričela: „Kakor vidim, kakor vidim . . .“

Nagnila je glavo, dvignila roke in dodala z ihtečim glasom: „Materin blagoslov naj vaju spremlja . . .“

